

PRZYMUSZONY (70) *part praet pass pf*

przymuszony (53), **przymuszon** (16), przymuszony *a.* przymuszon (1).

W formach złożonych o jasne; w formie niezłożonej: -ón (4), -on (4); -ón *Mącz* (2); -on *MurzHist, MurzNT*; -ón : -on *SarnStat* (2:2).

sg m N przymuszony (23), przymuszón (16); ~ (*attrib*) -ony (8); ~ (*praed*) -ón (16), -ony (7); -ón *MurzNT, GroicPorz, UstPraw* (2), *Mącz* (2), *LeovPrzep* (2), *ModrzBaz, WujNT* (2), *SarnStat* (4); -ony *Leop, SkarŻyw, ZapKościér* (2), *CzahTr*; -ón : -ony *MurzHist* (1:2). \diamond *I* przymuszonym (1). \diamond [*L* przymuszonym.] \diamond *f N* przymuszona (5), przymuszon(a) (1). \diamond *A* przymuszoną (1). \diamond *n N* przymuszon(e) (1). \diamond *A* przymuszon(e) (1). \diamond *N pl m pers* przymuszeni (17); -eni (3), -(e)ni (14). *subst* przymuszon(e) (2). \diamond *G* przymuszonych (1). \diamond *D* przymuszonym (1).

Składnia dopełnienia sprawcy: przymuszony *od kogo, od czego* (2) *ModrzBaz, SkarŻyw, przez kogo* (1) *UstPraw*.

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVIII w.

1. Zmuszony, zobowiązany pod przymusem; nakłoniony; *coactus Mącz, Modrz, JanStat, Cn; compulsus Vulg, Calep, JanStat; impulsus Mącz, Modrz; astrictus, vinctus Mącz; inflammatus Modrz; adactus Calep; subactus Cn* (60): *MurzHist* P4; Iakob przymuszony śle Beniáminá do Egiptu. *BibRadz Gen* 43 *arg*; Nisi necessitate cogar, Wyyáwfyz bych był przimuszón. *Mącz* 243c, 287b, 421c, [497]a; [niektórzy ludzie pobudzają innych do niezgody] Czynią to/ álbo dla otrzymanía iákiego pożytku/ álbo dla wwiárowánia śzkody iákiejé ábo trudności: á czáfem też to czynią od iákiego táciemne⁸⁰ tyráníftwá przimuszoni. *ModrzBaz* 66v, 40; Pytáli go [Atanazyjusza] niektorzy czemu wždy o łobie komu z łwych káplánów niepowiedział? rzekł: dla tego/ áby káždy przimuszony od Cefarzá beśpiecznie przysiąć mogli/ iłz o mnie niewiedział. *SkarŻyw* 392, 581; *Calep* 24a, 226a.

przymuszon(y) do czego (6): Przeto y ci [leniwi uczniowie w warsztacie mistrza] do powinności łwey máią być przimuszoni/ áby mnołstwo proznuiących Rzeczypołpolitey nieobciążáło. *ModrzBaz* 37, 34v, 83; *SkarJedn* 116; *ZapKościér* 1582/33; od wydánia liftu łádowégo ná párgáminie [...] co zá ieden Akt ma bydz rozumiano: kto go iedno potrzebować będzie (gdyż żáden do tego nie ma bydz przimuszon) dwánaście grofzy połtárému [ma dać] *SarnStat* 1158.

przymuszon(y) k(u) czemu (8): A tak był [Franciszek Spiera] abo wedle ich [legata i innych] myłli skáran abo ku odwołánium wżégo przimuszon. *MurzHist* C2v; Abowiem łádownie żáden niema być przimuszon ku odpowiedzi/ áz by dobrze wyrozumiał co mu zádáią/ y o co nań żáłuią. *GroicPorz* v4; ktory załtępcá winien táme wnet odpowiadáć o on vczynek/ á ielliby niechciał/ tedy ten co go pozwano ma być przimuszon ku odpowiedzi. *UstPraw* Dv; *BielKron* 306; ále przerzeczeni złoczyncy zá ich wyłtępkę przez Stárołty y Vrzędniki oboiu nas práwnie niech będą karáni/ y ku dołycuczynieniú zupelnému y powinnému przimuszoni. *SarnStat* 1100, 385, 925; *KlonKr* A2.

cum inf (4): [Krystus mówi:] A śnadziem był przimuszonym Sprzirodzenia Bołtwa łwego Przimowacz włákké kazdego *RejKup* ee3; Tudziez też ná Synodzie Bázyleyłkim práwie był przimuszon [papież] pozwolić Czechom pożywać Świátości chwálebney pod obiémá ołobámi. *LeovPrzep* A4; Ale y Tytus ktory ze mną był/ będąc Pogáninem/ nie był przimuszon obrzezác się *WujNT Gal* 2/3; piérwly ón pozwány odpowiadáć niech będzie przimuszón. *SarnStat* 581.

Ze zdaniem dopełnieniowym [aby, iżby] (4): Zołnierze co czynią łzkodę ciągnąc ná woynę máią być przed Stároftą przymufzeni/ iżby łzkodę álbo krzywdę opráwili. *UstPraw* D3, Ev, F2v; *WSzytcy* ktorzikołwiek skazáni łą/ niech będą przymufzeni/ áby łkazaniu dofyć wczynili *ModrzBaz* 96.

W przeciwstawieniach: »przymuszony ... chcąc, z dobry woli« (2): On zaśię rzekł/ cołz na tem/ iellimsię chcąc zaprzął/ abo przymufzony? *MurzHist* G2; Przet prawem myafta koscierzyny stanawfzy oblicznie Vccywy Blazei Fafrink y zmalzonkąm Swoiąm Marufzám nieprzymuszony ale zdobry woły swei zeznały to ze zostały wynny Pietrowy, Swmme pieniedzy *ZapKościer* 1597/85v.

Wyrażenia: »gwałtem przymuszony« = *necessitate coactus* *Mącz* (4): Obaczył Krol że go bárzo nálegáli: onym gwałtem przymufzony [et *necessitate compulsus*] wydał im Dánielá. *Leop Dan* 14/29; RZekł tedi Pan Moizéfzowi/ Iuż obaczyłz iáko łie ia obchodźić będę z Fárónem/ ktory gwałtem przymufzony/ nietylko ie wypuścić/ ále ie mocną ręką wypędzić muśi z łiemie łwey. *BibRadz Ex* 6/1; *Mącz* 499b; *KlonKr* A2.

»mocą przymuszony« (1): Przyzwány od Arcybiskupá/ ná poświęcenie iáchác niechćiał/ áłz práwie mocą przymufzony iácháł. *SkarŻyw* 171.

Szeregi: »przymuszony i strachem poruszony« (1): Lecż też woley łwobodney nie ma przymufzony Człowiek/ y poniewolnym łtráchem porufzony. *KlonWor* 71.

»(nie) przywiedziony (a. przewiedziony) i (ani) przymuszony« (2): z płáčzem do ták frogiego dękretu [!] ná Nełtorá wczynionego/ [ojcowie łwięci] przywiedzieni łą y przymufzeni. *SkarJedn* 116; *ZapKościer* 1583/54.

W przen (1) : y by nie tak pstre pisanie w̄m amoie przymuszone serce wołábych się był bez tego obysć *ActReg* 161.

a. *W funkcji rzeczownika* (1) : Tákże y ciełlá y włyfscy ini rzemięłnicy y łobie dobrze czynią y ludziom. Są też drugie [dobrodziejstwa] iákoby przymufzone/ á przedię ten przymufzony y łobie y ludziom dobrze czyni. *RejZwierc* 94v.

a. *Pod wpływem sytuacji, okoliczności itp.* (16) :

przymuszony do czego (2): Bo [ludzie rozpustnie żyjący] zápaleni chćiwością/ bywáią przymufzeni do wydźierania rzeczy cudzych *ModrzBaz* 55v; *SkarJedn* 115.

przymuszon(y) k(u) czemu (3): Bo [nikt nie jest] obowiazán włyfłtki grzéchy łwoie wyliczyc/ [...] žadnęm piłmęm bożem [...] nie może być ktęmu przymufzon *MurzNT* 33v; *LeovPrzep* F2v; *RejPosWstaw* [21³]v.

przymuszon(y) czym (15): *MurzNT* 33v; niéktórzy z Połłów [...] / podobno prawdą przymufzeni/ pozwaláiąc tego/ iż Koronator Królewłki Kápłan być muśi: ále nie ten Kápłan z Gniézná/ którego oni Bálwochwalcą zową. *OrzQuin* V3; Aczkołwiekci Pan Bog [...] biegami niebiełskimi ku łpráwie łwoiey niebywa przymufzon *LeovPrzep* F2v; *RejPosWstaw* [21²]v, [21³]v; *SkarJedn* 115; *StryjKron* 507; *SarnStat* 176; A mnie prołzę w tym odpuść że piłzę o łobie. Co czynię przymufzony niewdźięcznością twoich/ Patronow wzgárdźicielow wiernjch połług moich. *CzahTr* I3. *Cf Wyrażenia*.

cum inf (1): Czáfem y łpráwiedliwi ludzie bywáią przymufzeni mocą y furią złey poządliwości/ wiele y czynić y cierpieć ná niźłzey części dułze łwey/ ábo ná zwierzchnych członkách *WujNT* 546.

Ze zdaniem dopełnieniowym (1): *WujNT* 467 *cf* »przymuszony mocą«.

W przeciwstawieniach: »przymuszony ... dobrowolnie (2), z szczyrej łaski a dobroci« (3): A vkazála fie tá łáلكá przeciw nam/ gdy tu dla nas przyść raczył [*Pan Krystus*] ná łwiát/ y sítác fie prawdziwym człowiekiem/ nie przymufzony żadną załługą náłzją/ ále s łczyrey łáلكi á dobroci łwoiey. *RejPosWstaw* [21²]v, [21³]v; Cromerus [...] piłze: iż całą Hordę Tátárov Witołd do Litwy w ten czás przygnał/ áczkolwiek fię oni tego przą/ powiádáięc iż nie przymufzeni żadną woyną/ ále dobrowolnie [...] do Litwy przyłzli *StryjKron* 507.

Wyrażenia: »przymuszony(y) mocą [*aby*]« (2): Aboć dyabeł przymufzon był mocą obecności Páwłowej/ áby wyznał prawdę *WujNT* 467, 546.

»przymuszony(y) potrzebą« = *necessitate coactus* *Mącz* [szyk 2:2] (4): Astringi necessitate Z mufzenia vczynić áłbo potrzebą być przymufzón. *Mącz* 421b, 243c; *OrzQuin* F4; VStáwiamy: iefli Zyd który przymufzony wielką potrzebą [*compulsus nimia necessitate JanStat* 1122] w nocy będzie wołał: á iefli łąsiedzi Krześciánie zániedbáią dáć mu pomocy łłufzný/ [...] káždy łąsiád iego Krześciánin trzydzieści łzelągów niech będzie powinien záplácić. *SarnStat* 258.

Szereg: »poruszony i przymuszony« (1): Dla tego prośbę Połłów náłznych źiemłkich/ y wołániém niktórych poddánych náłznych porufzeni y práwie przymufzeni/ vłtáwiamy [...] *SarnStat* 176.

2. *Wymuszony* (9) : Bo na rzecz przymufzoną iuz lekarłtwa nie małz Ciefz fie kazdy czym możefz a myłli nicz nie łtrałz *RejJóz* I5, F4v; *RejZwierc* 94v; Abowiem niechay żaden te⁸⁰ nie rozumie/ áby rzeczy przymufzone z łtrony nabożeńłtwa/ Bogu fię podobác miály *NiemObr* 14; *Calep* 69b; Bo przyiaźń przymufzona/ zwłáłzczá przeciw Bogu y łumnieniu/ trwála bydz nie może. *PowodPr* 45; [Krol w onym niełłufznym y przymufzonym pokoioiu to czynić ma/ żeby to włzelákim łpołobem y znákiem dawał po łobie znác/ [...] że mu fię zgoła odłzczepieńłstwo áłbo kácerłtwo nie podoba *WerReguła* 27].

przymuszony pod kim [= *wobec kogo*] (1): *StryjKron* 787 cf *Szereg*.

W przeciwstawieniu: »przymuszony ... dobrowolnie przyjęty« (1): á rozumiełi/ iż vbołtwo y podłóć oná iego [*Pana*] ná łwiećie/ nie była przymufzona/ ále dobrowolnie przyjęta dla zbáwienia łwiátá włzytkiego. *SkarKaz* 122b.

Szereg: »wystraszony i przymuszony« (1): wzięłi tákże Vłwiát porządńá łpráwá 6. dnia Sierpńiá przez podánié [= *kapitulację*] wylłrálzone y przymufzone pod Mołkwá *StryjKron* 787.

Przen [*czym*] (1) : Snadź iefłcze gorzey niżby ciągnął kotá. W kim bywa łtráchem przymufzona cnotá. *RejZwierc* 222.

3. *Pobudzony, poruszony* (1) : Stimulatus, ut rabie furenti stimulatus animus. – Porufzoni, przimufzoni. *Calep* 1006a.

Synonimy: 1. *przyciśniony, przywiedziony.*

Cf **NIEPRZYMUSZONY, PRZYMUSIĆ**